

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

ЧЕРНИШ Тетяна Миколаївна

УДК: 140.8:316.77

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГУМАНІТАРНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

09.00.10 – філософія освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

КИЇВ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
Кивлюк Ольга Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри методології науки та
міжнародної освіти.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Берегова Галина Дмитрівна,
Херсонський державний аграрний
університет,
завідувач кафедри філософії і соціально-
гуманітарних дисциплін;

кандидат філософських наук
Озьмінська Ірина Дмитрівна,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування.

Захист відбудеться «26» червня 2018 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «25» травня 2018 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Д. Б. Свириденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. *По-перше*, актуальність дослідження інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти набуває великого значення у зв'язку з соціогуманітарним перетворенням, формуванням інформаційного суспільства, інтенсифікацією всіх процесів, інтеграцією України до європейського простору. Свобода комунікацій та цифрові технології, глобалізація та зміни відносин між суспільством і особистістю змушують актуалізувати інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти, що вимагає радикального перегляду місії, функцій, інструментів діяльності, трансформації соціогуманітарної освіти з акцентом на використання європейського досвіду. *По-друге*, системний аналіз сучасних інформаційних процесів дозволяє зацентувати увагу на тому, що з початку 1990 років Україна постійно знаходиться у стані «гуманітарної неуспішності», оскільки саме «гуманітарний розвиток» свідчить про соціогуманітарну нежиттєздатність нашого суспільства. *По-третє*, розвиток концепту інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти включає інформаційну державну політику, спрямовану на формування інформаційної особистості, створення умов для інформаційного розвитку як однієї з фундаментальних умов формування гармонійно розвиненої особистості та конкурентоспроможного фахівця «суспільства знань». *По-четверте*, в основі інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти – «людиновідтворення», що формують світоглядно-філософські науки, в яких людина є «альфою і омегою» соціогуманітарного відтворення, а розуміння людини розглядається як вища ціль і самоціль суспільного розвитку. *По-п'яте*, актуальність дослідження постає у контексті визначення маркерів як особистості, так і освіти, пов'язаних з глобалізацією, інформатизацією, професійним визначенням англійської мови як мови міжнародного спілкування. В умовах єдиного інформаційного простору постає завдання створення цілісного концепту інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти як максими, що сприяє формуванню інформаційної культури, свідомості, особистості. *По-шосте*, актуальність дослідження зумовлена як недостатньою теоретичною розробленістю теми, так і зростанням впливу світоглядно-інформаційного забезпечення трансформації суспільства, визначення векторів теоретичної рефлексії змін гуманітарного розвитку держави та освіти, в центрі якого було б розширення інформаційних та знанневих практик освітньої галузі в умовах глобалізації.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблеми інформаційного суспільства та глобалізації, які вплинули на формування інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, вивчали: Р. Арон, І. Валлерстайн, П. Варіліо, З. Бжезинський, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, Ю. Габермас, С. Гантінгтон, Е. Гідденс, М. Горкхаймер, Р. Дарендорф, П. Друкер, Д. Еймор, А. Етціоні, М. Кастельс, Н. Луман, М. Маклюен, Ф. Махлуп, У. Матурана, Дж. Нейсбіт, А. Портер, Р. Престус, М. Райх, П. Сенге, А. Турен, О. Тоффлер, Ф. Фукуяма, Р. Хатчесон, Т. Хусен. Особливої

уваги заслуговують праці українських дослідників, серед яких слід виділити роботи таких учених, як: В. Андрущенко, Т. Андрущенко, О. Базалука, Г. Берегової, А. Бойко, В. Вашкевича, В. Воронкової, Р. Вернидуба, Е. Герасимової, І. Дзвінчук, О. Дзьобаня, В. Даніл'яна, Д. Дубова, Т. Жижко, І. Ільїна, О. Кивлюк, С. Клепка, А. Кравченко, В. Кременя, М. Култаєвої, С. Куцепал, В. Кушерця, М. Лепського, Я. Любивога, С. Ляха, С. Мартинюка, В. Муляра, І. Немчинова, В. Огнев'юка, М. Ожевана, І. Озьмінської, Р. Олексенка, Г. Почепцова, О. Пунченка, Т. Розової, О. Скубашевської, В. Савельєва, О. Сосніна, М. Степика, А. Ярошенко. Серед російських та білоруських учених вагомими є дослідження: Ф. Абдєєва, Н. Вінера, В. Іноземцева, С. Кара-Мурзи, К. Коліна, В. Князева, С. Курдюмова, А. Лазаревича, В. Налімова, І. Пригожина, В. Старжинського, В. Цепкало. Різні аспекти даної проблеми досліджувалися: П. Тейяр де Шарденом, В. Вернадським, Т. Добжанським, Е. Майром, Ф. Роммом, Б. Скіннером, У. Уілсоном, М. Р'юзом, Дж. Форрестером, Д. Медоузом, М. Месаровичем, У. Пестелем, А. Печчеї, Е. Ласло, Ж. Фураст'є, Д. Беллом, Р. Ароном, Г. Каном, Т. Розаком, А. Тоффлером, В. Феркіссом, Ф. Сен-Марком. Проблеми інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах інформаційного суспільства проаналізовано в роботах з теорії інформаційного суспільства, віртуальної реальності, інформаційної культури, мережевої культури, інформації та її ролі у сучасному суспільстві, «знаннєвого суспільства», психології особистості, інформаційного джерелознавства, лінгвістичних аспектів масової свідомості.

Зв'язок роботи з науковими програмами планами, темами. Загальний напрям дисертаційної роботи пов'язаний з науково-дослідною тематикою кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Соціально-філософські проблеми розвитку людини, її освіти і культури» (протокол № 10 від 24 квітня 2008 р.) та «Дослідження проблем гуманітарних наук» (протокол № 4 від 24 грудня 2008 р.), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт університету.

Тема дисертації затверджена Вченою Радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 7 від 24 лютого 2015 року).

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у соціально-філософському аналізі впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації.

Поставлена мета зумовила вирішення наступних дослідницьких **завдань**:

- здійснити аналіз епістемологічних вимірів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти;
- проаналізувати концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти;
- визначити методологію аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти;

- дослідити місце і роль культурних маркерів у формуванні інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації;

- розкрити сутність віртуалізації як нової форми впливу на гуманітарну освіту та взаємодії у мережевому просторі;

- сформувати концепцію впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації;

- виокремити англійську мову як особливу форму впливу на самовизначення особистості в умовах глобалізації;

- обґрунтувати багатовимірну сутність універсальї інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти;

- спрогнозувати напрями вдосконалення впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах інформаційного суспільства та глобалізації.

Об'єктом дослідження є інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти як соціальний і культурний феномен.

Предметом дослідження є вплив глобалізації на формування інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти.

Методи дослідження. Методологія аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти зводиться до використання таких методів і підходів: 1) системного методу, системно-структурного, структурно-функціонального, які представляють інформаційно-комунікаційний потенціал як сукупність потенціалів – гуманітарного, інформаційного, віртуального, ціннісного, освітянського, особистісного і проявляється як складноорганізована система, що взаємодіє з навколишнім середовищем та має ряд підсистем; 2) діалектичного методу, що досліджує інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти як суперечливий, що включає протиріччя між технічним і соціальним, моральним і віртуальним; 3) герменевтичного, що дає можливість представити гуманітарну науку як цілісну культурну систему; 4) інформаціологічного, в основі якого інформаційний принцип, згідно з яким всі явища і процеси мають інформаційну основу і взаємопов'язані інформаційним характером; 5) соціоаксіологічного, що є основою формування інформаційної культури та інформаційно-комунікаційного діалогу; 6) синергетичного підходу, що пов'язаний з самоорганізацією особистості, що діє в умовах мережевого простору. Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження використано загальнонаукові методи, зокрема: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, дедукція, індукція, моделювання, аналогія, логічний та історичний, що використовуються в поєднанні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці описово-аналітичної моделі впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації.

Вперше:

- досліджено концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, в контексті якого сформоване авторське визначення

інформаційно-комунікаційного потенціалу, що включає в себе ресурси – людський, педагогічний (освітнянський), гуманітарний, інформаційний, які необхідні у процесі світоглядно-комунікаційного самовизначення особистості, її вибору, реалізації процесів, під якими розуміють розвиток, що може бути задіяний для підвищення ефективності комунікації гуманітарної освіти та саморозвитку особистості. Доведено, що концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти представляє собою наукову нішу філософії освіти, в контексті якої виокремлюється напрямок інформаційно-комунікаційної філософії та інформаційно-комунікаційної філософії освіти;

- виявлено нову роль культурних маркерів у формуванні інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації, зокрема доведено, що в сучасних умовах відбувається трансформація соціокогнітивної парадигми розвитку науки в соціокомунікаційну, в основі якої перехід від наукової раціональності до культурно-комунікаційної, що дозволяє об'єднати всі види комунікацій в одне ціле. Доведено, що культурні маркери сприяють створенню якісно нової інформаційної культури глобалізації, що впливає на розвиток особистості;

- розкрито сутність віртуалізації як нової форми впливу на гуманітарну освіту та взаємодії у мережевому просторі, що представляє нестабільну, стохастичну реальність, наповнену уявними взаємодіями, багатоманітними симуляціями та симулякрами, що розгортаються в інформаційно-мережевому просторі. Під віртуалізацією розуміється процес субституції об'єктів, речей, практик, подій, включаючи і саму людину, що підміняється викривленими копіями, пустими знаками, які часто супроводжуються втратою іманентної сутності у результаті метаморфоз, що відбуваються у процесі спілкування людини у мережевому просторі. Доведено, що сутність віртуалізації уявляється як єдність об'єктивного, суб'єктивного і трансцендентного, що формуються як процесуальна взаємодія між людиною і штучно створеним середовищем;

- сформовано концепцію впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації і доведено, що людина продовжує жити у світі медійних симулякрів, які маніпулюють свідомістю індивіда. Тому слід культивувати концепцію впливу інформаційно-світоглядно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти, яка бере на себе відповідальність за розвиток особистості. Концепція розвитку гуманітарної освіти не суперечить передовим позиціям дисциплін природничого і технічного циклів, які є основою технологічного прориву. Вводиться поняття «гуманітарного капіталу», під яким ми розуміємо сформовані цінності, що укорінилися у традиціях народу, пов'язані з творчістю, діяльністю, креативністю, самовдосконаленням і саморозвитком особистості, що базується на універсалиях та архетипах, які характеризують розвиток культурних проявів особистості і є регулятором суспільного та індивідуального життя.

Удосконалено:

- методологію інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, для аналізу якої важливим є використання цивілізаційного та культурологічного підходу, що розглядається як результат творчо-комунікативного діалогу цивілізацій, оскільки кожна цивілізація має власні траєкторії розвитку інформаційного суспільства. Методологія аналізу впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної науки проявляється у використанні принципів: 1) принципу, пов'язаному з «межами росту», що відбивається на споживанні інформаційних благ, спрямованих на самореалізацію особистості; 2) обмеження детермінізму, оскільки нові концепції гуманітарної освіти базуються на нелінійності, адже на зміну одному типу суспільства приходять інші, більш прогресивні, а розвиток має амбівалентний характер; 3) біфуркації, в основі якої вибір шляху у точках розгалуження та дискретності інформаційного буття, оскільки у межах однієї цивілізації можуть формуватися різні способи життя та формуватися відмінності між ними; 5) відмови від інструментальної, прагматичної раціональності, розвиток якої реалізується на основі базових цивілізаційних процесів. Доведено, що в контексті дослідження методології інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти сформовано поняття «методологічної свідомості», за допомогою якої можливо глибоко проникнути в досліджувані явища і процеси, яка направлена на виявлення основних шляхів подолання проблем «гуманітарної неуспішності»;

- виокремлено домінанту англійської мови як форми присутності свідомості в іншомовній культурі та чинник самовизначення особистості, що виходить з аксіоматичного положення, що: а) предметна форма мови є результатом творчої діяльності суб'єкта і передбачає «приховану присутність» універсальї мови в культурі особистості; б) включає субстратну спрямованість продукту творчої діяльності особистості та підтримується співвіднесеністю мови зі світом культури; в) семіотичне вираження творчої діяльності суб'єкта, що передбачає його здатність до семіотичного прочитання предметної форми культури; г) рефлексивні і нерефлексивні форми трансляції культурно-цивілізаційного досвіду, сфокусованого у предметно виражених результатах творчої діяльності суб'єктів. Доведено, що мова формує «картину світу», під якою розуміється сукупність уявлень про світ і місце в ньому людини, які регулюють життєдіяльність індивіда. Під «дискурс-картиною світу» розуміється предмет-орієнтоване (референтне) знання, що включає певний зміст, репрезентований в мові, виступає свого роду як метафоричний термін, який демонструє багатоманітність мовної культури, характерний для комунікативного простору, що відображається у дискурсі його суб'єктів. Доведено, що глобалізація пов'язана з мовленнєвими чинниками і дозволяє визначити належність індивіда до світу культури, досягнути глибини культури завдяки мові і мовленню у певній дискурс-картині світу.

Набуло подальшого розвитку:

- епістемологічне обґрунтування інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, що включає в себе онтологічні, гносеологічні,

формально-логічні форми наукового пізнання: 1) онтологічний аспект («логіка речей») пізнання, що свідчить про необхідний взаємозв'язок явищ і предметів об'єктивного світу, що передбачає мисленнєве встановлення взаємозв'язку елементів, що включаються в структуру діяльності; 2) гносеологічний аспект («логіка знання») пізнання, тобто встановлення необхідного зв'язку понять, за допомогою яких пізнається сутність, смисл та істина досліджуваних явищ з метою передбачення наслідків людської діяльності; 3) формально-логічний аспект логіки дослідження (логіка доказу і спростування) проблем гуманітарної освіти, що виявляється у необхідному зв'язку суджень, форм побудови ідеального образу гуманітарної освіти. Доведено, що інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти може бути більш гнучким, мобільним та глибоким в умовах глобалізації;

- формування багатовимірної сутності універсальї гуманітарної освіти у контексті освітнього дискурсу інформаційного суспільства, що репрезентують багатовимірну людину, що живе у багатовимірному світі глобального соціуму. Процесуальне розуміння багатовимірної сутності гуманітарної освіти виражається творчою, соціальнозначущою, творчо-креативною діяльністю людини, розкріпаченням її сил для творчого розвитку особистості. Доведено, що в основі нової концепції впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу в умовах глобалізації – розвиток людини завдяки універсаліям, як освіта, наука, культура, інформація та інформатизація, використання інформаційно-комунікаційних технологій в умовах інформаційного суспільства;

- напрями підвищення інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації, відроджуючи знання мов (англійської, східних мов), культури спілкування та формування інформаційної свідомості і культури. Глобалізація пов'язана з формуванням єдиного інформаційного простору, в контексті якого Інтернет розглядається як технологічна основа і символ нового мережевого суспільства, що виступає засобом розвитку глобальної комунікації, що об'єднує світові інформаційні ресурси в єдину систему, здійснюючи істотний вплив на процеси управління суспільною свідомістю. Доведено, що під впливом інформаційних технологій відбуваються істотні зміни у гуманітарній освіті, яка направлена на вдосконалення інтелектуально-творчих та креативних інструментів, необхідних для вирішення складних проблем сучасності.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформовані положення, ідеї та узагальнення можуть сприяти розробці концептуальної моделі інформаційно-комунікаційного потенціалу освітнього середовища вищих навчальних закладів України, сумарно вираженого у новому науковому напрямі – «інформаційно-комунікаційної філософії» та «інформаційно-комунікаційної філософії освіти», в основі яких розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження їх у практику вищої школи України. Вплив інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти сприяє цілісному розвитку особистості, формуванню конкурентоздатного випускника з високими інформаційними компетентностями. Досягти цієї мети можна за умови створення освітніх

інформаційних ресурсів, оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями на рівні європейських стандартів, забезпечення вищої освіти комп'ютерними технологіями і комунікаційним обладнанням на європейському рівні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження надають можливість запровадження нових підходів до реформування гуманітарної освіти з метою ефективного вирішення проблем формування інформаційно-світоглядної компоненти гуманітарної освіти. Зокрема, окремі результати й практичні рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані при викладанні дисциплін «Освіта постмодерну», «Інноваційна освітня політика», «Інформаційно-комунікаційна філософія», «Інформаційно-комунікаційна філософія освіти», «Інформаційні технології як чинник розвитку філософії освіти», «Національна медіа-освіта».

Особистий внесок здобувача. Основні результати й висновки дисертаційного дослідження отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Ключові положення дисертаційного дослідження було апробовано на методологічних семінарах, міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та практичні засади розвитку менеджменту організацій та адміністрування в умовах незалежності України» (Запоріжжя, 2016); VIII Студентській міждисциплінарній науково-практичній конференції «Культурні маркери української ідентичності» (присвяченої дню Європи в Україні) (Херсон, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Людина в умовах мінливості соціокультурного простору: духовно-практичний вимір» (Мелітополь, 2016); Всеукраїнській науковій конференції «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики» (Дніпро, 2016); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку» (Дніпро, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Становлення і розвиток інформаційного суспільства як основи забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави» (Запоріжжя, 2017).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 16 статтях, з яких: 5 надруковано у наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 8 – інших публікацій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок. Основний текст – 192 сторінки. Список використаних джерел містить 297 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, охарактеризовано теоретичне і практичне

значення, наведено відомості про апробацію, подано інформацію про публікації за темою дослідження та його структуру.

У першому розділі – «Теоретико-методологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти» – здійснено аналіз епістемологічних вимірів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти; проаналізовано концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти; визначено методологію аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, що направлено на виявлення теоретико-методологічних вимірів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти.

У підрозділі 1.1 – «Епістемологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти» – здійснено аналіз епістемологічних вимірів природи пізнання інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, що формується засобами гуманітарної освіти та сприяє самостановленню і саморозвитку особистості. Епістемологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної культури містять знання про: 1) розуміння діалогу як основи взаємодії людини, світогляду, культури (М. Бахтін), згідно з яким культура повинна себе відтворювати, так як смисл її існування у передачі способів діяльності у всій багатоманітності та її видів і форм; 2) інформаційне суспільство, яке спирається на визначальну роль інформації у житті людей. Ця ідея бере свій початок з кібернетики Н. Вінера, і продовжується у творах Е. Масуди, М. Маклюена, О. Тоффлера, Дж. Бенігера, М. Кастельса; 3) соціальну комунікацію як процес обміну текстами у процесі інтерпретації, що спричинив появу лінгвосоціологічного підходу (Т. Дрідзе); 4) комунікативні наміри суб'єктів, що дозволяють діагностувати якість взаємодії в інформаційно-комунікативному соціумі; 5) комунікаційне суспільство Н. Лумана, яке має свої види комунікацій: адекватна, псевдо, квазі-комунікації, що потребують формування вміння розбиратися в інформації. Епістемологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти передбачають формування: комунікації; соціалізації; креативної діяльності людини; інформаційно-комунікаційних відносин; інституціоналізації мережевого суспільства; інформаційної людини; інтернет-технології у глобальному комунікаційному просторі, що в цілому потребує формування інформаційно-комунікаційного потенціалу людини. Доведено, що епістемологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти поглиблюють уявлення про комунікацію, що виступає одним із засобів впливу на світогляд людини. Інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти формується в умовах глобалізації за рахунок автоматичних засобів обробки інформації, кібернетики та використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

У підрозділі 1.2 – «Концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти» – проаналізовано концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, що, розвиваючись під впливом глобалізаційних чинників, активно збагачується новими характеристиками. Сформовано авторське визначення концепту інформаційно-

комунікаційного потенціалу, що включає смисловий і ціннісний ресурс – людського, педагогічного (освітянського), гуманітарного, інформаційного, комунікаційного потенціалів, що формуються у процесі світоглядного самовизначення особистості, її екзистенційного вибору, під якими розуміють розвиток особистості. Методом ефективного впливу гуманітарної освіти на особистість виступає комунікація, що розвивалася за часів античності, Середньовіччя, Відродження, Нового часу, Просвітництва, і є однією із сфер виявлення когнітивних процесів наукового пізнання. Основними принципами концептів світоглядного потенціалу гуманітарної освіти є: 1) людиноцентризм як система поглядів, яка визначає розкриття можливостей людини; 2) встановлення рівних можливостей для гармонійного розвитку людини; 3) надання можливостей для підвищення соціального статусу особистості та вдосконалення її освітнього рівня та професійно-кваліфікаційних характеристик; 4) розширення простору свободи, утвердження людської гідності, розкриття комунікативного потенціалу гуманітарної освіти; 5) взаємодія між державою та громадянським суспільством з метою створення необхідних соціально-економічних умов для всебічного гармонійного розвитку людини. Доведено, що концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти виокремлює новий науковий напрямок інформаційно-комунікаційної філософії та інформаційно-комунікаційної філософії освіти.

У підрозділі 1.3 – «Методологія аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти» – визначено методологію аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти як вчення про способи дослідження наукових парадигм та засоби пізнання інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти. Методологія аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти включає в себе сукупність методів – системного, системно-структурного, структурно-функціонального, герменевтичного, що дозволили розкрити структуру інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти. Онтологічна, чи системна, методологія дослідження інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти передбачає використання принципів соціовзаємодії, соціокомунікації, соціотрансляції процесів інформатизації у суспільстві. Гносеологічний аспект логіки пізнання інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти передбачає аналіз інформаційного суспільства як основи накопичених знань у різних сферах. Демонстративна, чи формальна, логіка пізнання інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти дозволяє позбутися невірних уявлень про предмети і явища, що сприяють більш ефективному взаєморозумінню взаємодіючих суб'єктів. У контексті дослідження використано підходи: 1) інформаціологічний – в основі якого інформаційний принцип, згідно з яким всі явища і процеси мають інформаційну основу і взаємопов'язані інформаційним характером; 2) культурологічний (соціоаксіологічний) як складова процесу формування інформаційної культури; 3) синергетичний, пов'язаний з самоорганізацією особистості в умовах мережевого суспільства, що допомагають здійснити комплексний підхід та розвинути методологію

аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти. В результаті проведеного аналізу сформовано поняття «методологічної свідомості», за допомогою якої можливо глибоко проникнути в інформаційні явища та процеси та сформувані поняття інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти.

У другому розділі – «Розвиток інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації» – досліджено місце і роль культурних маркерів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації; розкрито сутність віртуалізації як нової форми світоглядної культури та взаємодії у мережевому просторі; сформовано концепцію впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації.

У підрозділі 2.1 – «Місце і роль культурних маркерів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації» – досліджено місце і роль культурних маркерів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації. В сучасних умовах відбувається трансформація соціокогнітивної парадигми розвитку культури в соціокомунікаційну, в основі якої заміна наукової раціональності культурно-комунікаційною. Культурні маркери інформаційно-комунікативного потенціалу гуманітарної освіти постають як перетворення у напрямі інформатизації та трансформації освіти. Нові види комунікацій дозволяють об'єднати всі види комунікацій в одне ціле, що, в свою чергу, приводить до виникнення нового явища «ресурсу інформаційно-комунікаційного потенціалу». Відтворення гуманітарної освіти здійснюється через процес формування гуманітарної культури на трьох рівнях: 1) оновлення гуманітарної культури, її базових засад, що приховані за вербальною, символічною оболонкою; 2) оновлення інститутів культури (освіти, науки), в основі яких інноваційні впливи на «код» культури; 3) трансляція культури в інформаційному світі, в основі якої опредмечений світ культури як світ соціалізації індивідуума. Доведено, що культурні маркери інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації свідчать про те, що освіта, культура, наука, інформатизація набувають нових суспільних функцій в умовах інформаційного суспільства. Всі три рівні характеризують оновлення культурних маркерів гуманітарної освіти та їх формоутворень, які свідчать про те, що освіта і культура набувають нових суспільних функцій в умовах інформаційного суспільства.

У підрозділі 2.2. – «Сутність віртуалізації як нової форми впливу на гуманітарну освіту та взаємодії у мережевому просторі» – розкрито сутність віртуалізації як нової форми світоглядної культури та взаємодії у мережевому просторі, яка сприяє становленню принципово нової форми світоглядної культури та нового типу взаємодії у мережевому просторі. У соціально-філософській думці початку ХХІ століття прослідковується тенденція підвищеного інтересу до проблеми віртуалізації як становлення принципово нової форми світоглядної культури та нового типу взаємодії у мережевому просторі. Термін «віртуальна реальність» був застосований у Масачусетському технологічному інституті в кінці 1970-х років Д.Леньєром, який у 1984 році

створив першу форму віртуальної реальності. Цей термін виражає ідею присутності людини в штучно створеному комп'ютерному просторі. Віртуальне – це нематеріальна частина буття об'єктивних сутностей чи суб'єктивних образів, протилежних матеріальному буттю речей і явищ у просторі і часі. У соціокультурній динаміці сучасності виявляється достатньо помітна тенденція символізації простору, тобто швидкого зростання різних знакових референтів, що заміщують безпосередні, «живі» зв'язки, відносини, відчуття, сприйняття – «нереальними», «ілюзорними». Глобалізація розглядає віртуалізацію суспільства як новий тип взаємодій у глобальному масштабі через посередництво Інтернет. Сутність віртуалізації уявляється як єдність об'єктивного, суб'єктивного і трансцендентного, що знаходиться у кореляції зі сферою людської суб'єктивності, що формуються як процесуальна взаємодія між людиною і штучно створеним середовищем. Віртуальна реальність існує як процесуальна взаємодія між матеріально-технічними, інформаційними процесами і психікою людини. При цьому віртуальну комунікацію можна розглядати як різновид соціальної комунікації, змістом якої є обмін образами, інформаційними за природою, що розрізняються за способами і сприйняттям. Доведено, що віртуальна реальність як простір соціальної комунікації – це сконструйована символічна реальність, що продукує новий простір для самовизначення людини в умовах глобалізації та інформаційного суспільства.

У підрозділі 2.3 – «Концепція впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації» – сформовано концепцію впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації з метою формування гуманітарного капіталу. Концепція гуманітарної культури включає сукупність гуманітарних цінностей інформаційного суспільства, які упроваджуються у практику вищої школи. Саме гуманітарний капітал особистості включає в себе прогресивні і стабілізуючі алгоритми дії, які забезпечують культурний розвиток особистості. Під гуманітарним капіталом ми розуміємо сформовані цінності, що пов'язані з творчістю, діяльністю, креативністю, самовдосконаленням особистості. Саморозвиток особистості базується на універсаліях та архетипах, універсальних прообразах, проформах поведінки і мислення, які характеризують розвиток культурних явищ особистості і є регулятором суспільного та індивідуального життя. Інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти детермінується соціальними, гуманітарними, етичними та естетичними, релігійнознавчими та мистецтвознавськими, мовленнєвими та медійно-комунікаційними, антропологічними та соціально-інформативними дисциплінами, що представляють собою сукупність теоретичних, концептуально-світоглядних, антропологічних поглядів, модифікованих матрицями культури. Визначення сучасного суспільства – інформаційного, «суспільства мережевих структур», «суспільства знань» вказують на зростання ролі інформаційної компетентності, що виробляється гуманітарними науками і забезпечує соціальну мобільність. Під інформаційною компетентністю розуміється здатність та вміння людини знаходити, зберігати, перетворювати різноманітну інформацію і застосовувати її для прийняття рішень. Доведено,

що концепція впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації формується у вигляді цінностей, які впливають на розвиток особистості.

У третьому розділі – «Напрями оптимізації інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації» – виокремлено англійську мову як форму впливу на самовизначення особистості в умовах глобалізації; обґрунтовано багатовимірну сутність універсальї інформаційно-комунікативного потенціалу гуманітарної освіти в контексті освітнього дискурсу; прогнозовано напрями оптимізації інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації.

У підрозділі 3.1 – «Англійська мова як форма впливу на самовизначення особистості в умовах глобалізації» – виокремлено англійську мову як форму впливу на самовизначення особистості в умовах глобалізації, форму присутності свідомості в іншій культурі. Доведено, що дане положення виходить з того, що предметна форма мови є результатом творчої діяльності суб'єкта і означає: а) субстратну спрямованість продукту творчої діяльності, що визначається завдяки мові, яка підтримується співвіднесеністю результату зі світом культури у певному аналітичному контексті; б) семіотичну спрямованість мови – зовнішні і внутрішні – контексти продукту творчої діяльності суб'єкта, що передбачають здатність суб'єктів до семіотичного прочитання предметної форми культури із застосуванням семіологічних категорій, що відбувається завдяки мові; в) рефлексивні і нерефлексивні форми трансляції культурно-цивілізаційного досвіду, сфокусованого у предметно виражених результатах творчої діяльності суб'єктів. Ідентифікація вказаних вимірів результатів творчої діяльності суб'єкта дозволяє визначити його належність до світу культури. Доведено, що вивчення англійської мови як фактор професійного самовизначення і становлення особистості виступає як продукт діяльності, тобто як інтелектуальний ресурс, що має характер живого спілкування. До ключових завдань філософії освіти, в основі якої і вивчення мови (мов), є спроба допомогти людині у реалізації дійсної сутності спілкування, що сьогодні перетворилося на глобальну проблему. Мова є не тільки інструментом гуманітарної думки, але й виховання, покликаною формувати мислення особистості, слугувати підвищенню адаптивних можливостей особистості, її мобільності в інформаційному просторі.

У підрозділі 3.2 – «Багатовимірна сутність універсальї інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в контексті освітнього дискурсу» – обґрунтовано формування багатовимірної сутності універсальї гуманітарної освіти, так як сам дух багатовимірної сутності універсальї гуманітарної освіти є відображенням не тільки її нинішнього стану, але й глибокої сутності, яка сформувалася історично як сукупність істотних характеристик національного психокосмогенезу у певних географічних, ландшафтних, кліматичних, соціально-історичних і політичних умовах. Тому вона виражає національну ідентичність як основу збереження і розвитку духу багатомірної сутності гуманітарної освіти в умовах мовленнєвої глобалізації. Сучасне інформаційне середовище ставить нові вимоги до системи освітньо-

гуманітарного дискурсу: методик, технологій, поняттєвого апарату, використання інформаційних технологій. Інформатизація гуманітарних наук дозволила виявити глибокі соціальні зміни, викликані процесом інформатизації, що призвели до необхідності переосмислення розуміння інформатики, виявлення механізмів впливу інформатизації на розвиток суспільства та формування нової інформаційної культури. Сучасна гуманітарна освіта спрямована на осмислення когнітивних моделей у констеляції з макрорівнями еволюції особистості на певних етапах розвитку її екзистенції, систематизації знань-навичок гуманітарної освіти в контексті поглиблення інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти. Доведено, що багатовимірною сутністю універсальний інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в контексті освітнього дискурсу допомагає осмислювати функції освіти разом із соціалізацією та інкультурацією особистості, розвивати навички-вміння інформаційних компетентностей у рамках освоєння суб'єктом своєї професії; сприяти виробленню гуманітарних цінностей, що регулюють колективну та індивідуальну життєдіяльність людини в соціумі.

У підрозділі 3.3 – «Напрями удосконалення впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах інформаційного суспільства та глобалізації» – сформульовано напрями вдосконалення впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу та доведено, що вони пов'язані з розвитком Інтернету і розглядаються як символи нової епохи, що формуються у хмарних сервісах і виступають засобом розвитку інформаційно-комунікаційного потенціалу глобальної комунікації. Серед причин звернення до інформаційно-комунікаційного потенціалу виділяють наступні: недостатня насиченість спілкування у реальних контактах, орієнтація освіти на прикладні задачі, пов'язані з досягненням швидкого результату, освітянських установок якісної, змістовної освіти, спрямованої на її світоглядні та інформаційно-комунікаційні засади. Існують користувачі, які приходять в мережу задля підтримки ділових контактів та знаходження необхідної інформації. Серед користувачів існують різні потреби, мотиви та інтереси використання Інтернету як засобу розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів: діловий, пізнавальний, комунікативний, корпоративний, ресурс самоствердження, афіліації (належності до певної групи); самореалізації особистості. Все більшої ролі набувають ресурси комунікаційного, рекреаційного напрямку, особистісного спілкування, виховання людини високої культури. Метою сучасних технологій гуманітарного навчання є орієнтація на культурні цінності. Свобода комунікацій та цифрові технології спонукають змінити місце і роль гуманітарної освіти у процесах використання ресурсів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, для чого необхідно здійснити радикальний перегляд місії, функцій, легітимності, простору та інструментів гуманітарної освіти. Зміна парадигми розвитку гуманітарної освіти в Україні передбачає перспективи розвитку гуманітарної освіти з орієнтацією на виявлення її інформаційно-комунікативного потенціалу.

ВИСНОВКИ

1. Доведено, що сформований інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти представлений у вигляді наповнення інформаційними даними, матеріалізований у технологічній карті, комп'ютерній програмі, алгоритмах інформаційного процесу. Методом ефективного впливу гуманітарної освіти на особистість виступає комунікація, що розвивалася за часів античності, Середньовіччя, Відродження, Нового часу, Просвітництва, є однією із сфер виявлення когнітивних процесів наукового пізнання. Епістемологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти зводяться до аналізу концепцій комунікації, яка виступає одним із засобів впливу на світогляд людини. В основі епістемологічних вимірів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти є знання – від зародження до сучасного стану існування.

2. Доведено, що глобалізація представляє собою нові можливості для розширення складових концепту інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, що представляє собою дисипативну систему, розвиток якої відбувається нелінійно. Концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти спрямований на формування інформаційної культури особистості, вироблення інформаційних компетентностей, що дозволяють індивіду володіти потоком інформації та адаптуватися до життя в інформаційному світі. В результаті проведеного аналізу сформовано авторське визначення інформаційно-комунікаційного потенціалу, що визначає смисловий і ціннісний ресурс – людського, педагогічного (освітнянського), гуманітарного, інформаційного, комунікаційного, необхідного для світоглядно-комунікаційного самовизначення особистості.

3. Обґрунтовано, що методологія представлена як вчення про способи фіксації результатів дослідження моделей інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти, методи і принципи пізнання. В основі пізнання інформаційно-комунікаційного потенціалу: 1) принцип, пов'язаний з «межами росту», що відбивається на споживанні інформаційних благ; 2) обмеження принципу детермінізму, оскільки нові концепції інформаційного суспільства базуються на нелінійності; 3) біфуркації (розділення, пошуки вибору свого шляху у точках біфуркації); 4) дискретності інформаційного буття, так як у рамках однієї цивілізації можуть бути різні способи життя; 5) відмова від інструментальної, прагматичної раціональності. Методологія аналізу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти зводиться до використання: 1) системно-цілісного підходу; 2) комплексного підходу; 3) різних методів за принципом «взаємодоповнюваності» (герменевтичний, соціоаксіологічний, системний, системно-структурний).

4. Доведено, що місце і роль культурних маркерів у формуванні інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації сприяє залученню людей до культури, що є цілісною сукупністю великої кількості культурних маркерів гуманітарної освіти. Гуманітарна освіта висуває нові вимоги до культурних маркерів, які змінюють їх місце і роль у

зв'язку з тим, що культура зорієнтована на виробництво нових видів ресурсів – творчих, креативних, інтелектуальних замість обмежених матеріальних, природних і фінансових. Гуманітарна освіта виступає як простір для творчого самовираження і саморозвитку особистості, тому що культурні маркери – це матеріал, що використовується для створення моделей гуманітарних цінностей.

5. Доведено, що процес віртуалізації в умовах глобалізації розуміється як мережа міжособистісних зв'язків, що представляють нову форму впливу на особистість та формування її світогляду. Інтернет та інформаційно-комп'ютерні технології з великою швидкістю трансформують світосприйняття людини як багатовимірної, багатоваріантної, ігрової реальності. У результаті віртуального життя індивіда, орієнтованого на екран, розширяється і прирощується штучними моделями та сугестивними смислами. Процес віртуалізації соціальної реальності розуміється як заміщення істинних дій та речей їх умовною правдоподібністю. Інтернет-магазини, віртуальні конференції, дистанційне навчання, мережева політика, електронні зразки творів мистецтва, картина світу, що формується засобами масової інформації, далеко не повний перелік форм віртуалізації як нової форми світоглядної культури, так і нового типу взаємодії у мережевому просторі.

6. Доведено, що зміст концепції інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації саморозгортається як інтелектуально-мовленнєва діяльність мислення, яке сприяє формуванню специфічного гуманітарного продукту, світогляду як цінності. Кінцевим продуктом гуманітарної освіти виступає формування світоглядної культури, яка розглядається як механізм формування сукупності поглядів, які ґрунтуються на самовизначенні особистості, що виникає завдяки смислопородженню гуманітарних форм культури. Доведено, що вплив інформаційно-комунікативного потенціалу представляє собою сукупність форм і видів духовно-гуманітарного відродження культурно-перетворювальної діяльності людини і суспільства і слугує інструментом (та інструментарієм) формування особистості.

7. Визначено, що вивчення англійської мови: 1) зберігає і транслює досвід «іншого» народу та культури, виробляє нові програми діяльності людей; 2) дозволяє досліджувати комунікаційні процеси самовизначення особистості та генерує різні світоглядні картини освітнього процесу; 3) відіграє провідну роль у розвитку суспільства та його оновлення, є важливим феноменом у культурі, освіті, науці; 4) слугує каналом трансляції і відтворення культурного досвіду; 5) виступає як мультиснакова система, що відображає соціально значущу інформацію; 6) передається як специфічний вид ідей, цінностей, виражених семантичними, синтаксичними, граматичними модифікаціями; 7) у широкому сенсі формує «картину світу», під якою розуміється сукупність уявлень про світ і місце людини в ньому. Тому виступає як форма присутності свідомості в іншомовній культурі та чинник самовизначення особистості, що формує певну дискурс-картину світу.

8. Обґрунтовано, що формування багатовимірної сутності універсальї гуманітарної освіти розвивається під впливом глобалізації, яка передбачає

одночасно як розвиток, так і руйнацію. Багатовимірною сутністю універсальї світоглядного потенціалу гуманітарної освіти є основою формування інформаційної компетентності, необхідної для розширення освітнього дискурсу, що забезпечує соціальну мобільність індивіда. Під інформаційною компетентністю розуміється здатність особистості знаходити, зберігати, перетворювати різноманітну інформацію і застосовувати її для прийняття рішень. На формування нових універсальї гуманітарної освіти в умовах глобалізації впливають нові тенденції – масовізація, конс'юмеризація, комодифікації культури, карнавалізації, гламуризації, інфантилізації особистості.

9. Доведено, що під впливом інформаційних технологій та гуманітарних наук відбуваються істотні зміни в суспільстві. Напрями удосконалення інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти передбачають розвиток інформаційного пізнання, а саме: створення нормативно-правового, технічного, інституційного й економічного середовища з урахуванням світового досвіду; розбудова сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури навчального закладу вищої освіти; забезпечення умов надання інформаційно-комунікаційних послуг у сфері освіти, навчання.

СПИСОК ПРАЦЬ ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові статті у фахових виданнях України:

1. Черниш Т.М. Культурні маркери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти в умовах мовленнєвої глобалізації ХХІ століття. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. праць. 2016. Вип. 65. С. 153 - 163.

2. Черниш Т.М. Епістемологічні виміри методологічних підходів до аналізу проблем інформаційного суспільства: теоретико-концептуальний контекст. Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць 2016. Вип. 110 (7). С. 216 – 221.

3. Черниш Т.М. Методологія дослідження інформаційно-комунікативного потенціалу гуманітарного світогляду особистості в умовах глобалізації. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. 2016. Вип. 66. С. 64 – 77.

4. Черниш Т.М. Основні напрямки розвитку багатовимірної сутності світоглядного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. 2017. Вип. 68. С. 149 – 158.

5. Черниш Т. М. Віртуалізація як становлення принципово нової форми світоглядної культури та нового типу взаємодії у мережевому просторі. Гілея.: науковий вісник: зб. наук. праць. 2016. Вип. 116 (1). С. 212 – 216.

Статті опубліковані у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

6. Tatiana Chernysh. Formation of humanitarian capital as the condition of self-individual identity in the information society: synergetic methodology. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. праць. 2017. Вип. 71. С. 143 – 148.

7. Черниш Т. М. Концептосфера світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор модернізації сучасної України в умовах кризи. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. праць. 2016. Вип.67. С. 105 – 118.

Тези і статті в інших наукових виданнях:

8. Черниш Т.М. Формування універсалій освітньо-гуманітарного дискурсу інформаційного суспільства: теоретико-методологічні виміри . Освітній дискурс: зб. наук. праць. 2017. № 2. С.24 – 37.

9. Черниш Т. М. Культурні маркери світоглядного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації. Культурні маркери української ідентичності (присвяченої дню Європи в Україні) : за матеріалами VIII студентської міждисцип. наук.-практ. конф., м. Херсон, 19 травня 2016 року / Херсонський державний аграрний університет. Херсон, 2016. С. 5 – 7.

10. Черниш Т.М. Вивчення англійської мови як фактор професійного самовизначення і становлення особистості в умовах мовленнєвої глобалізації ХХІ століття. Людина в умовах мінливості соціокультурного простору: духовно-практичний вимір: за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., м. Мелітополь, 3–4 червня 2016 р. / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. Мелітополь, 2016. С.215 – 219.

11. Черниш Т. М. Філософські засади методологічних підходів до аналізу проблем інформаційного суспільства. Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики: за матеріалами всеукр. наук.конф., м. Дніпро, 29-30 червня 2016 р. / Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2016. С. 265 – 267.

12. Черниш Т. М. Використання світоглядного потенціалу соціально-гуманітарних наук у процесі модернізації України. Теоретичні та практичні засади розвитку менеджменту організацій та адміністрування в умовах незалежності України: за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 23–24 вересня 2016 р. / Запорізька державна інженерна академія. Запоріжжя, 2016. С.159 – 161.

13. Черниш Т. М. Концептосфера світоглядного потенціалу гуманітарної освіти як фактор соціогуманітарного перетворення сучасної України. Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку: за матеріалами II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 17 листопада 2016 р. / Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2016. Частина II. С.48 – 50.

14. Черниш Т.М. Концептуальні засади сучасного гуманізму як культурної парадигми в умовах трансформації сучасного соціуму. Становлення і розвиток інформаційного суспільства як основи забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави»: за матеріалами Міжнар. наук.-практ.конф., м. Запоріжжя, 23–24 листопада 2017 року. / Запорізька державна інженерна академія. Запоріжжя, 2017. С.87 – 91.

15. Черныш Татьяна. Методология исследования универсалий гуманитарной культуры как фактора устойчивого развития информационного общества. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos Tapatutinė mokslinė - praktinė konferencija 2017 m. gegužės 11-12 d., Kaunas Tezių rinkinys (internete). P. 57 – 58.

16. Черныш Татьяна. Формирование гуманитарного капитала как условие саморазвития личности в условиях информационного общества: синергетическая методология. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Mokslinių straipsnių rinkinys (elektroninis leidinys). Kaunas, 2017. P. 52 – 60.

АНОТАЦІЇ

Черниш Т.М. Інформаційно-комунікаційний потенціал гуманітарної освіти в умовах глобалізації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене концептуалізації впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації. На основі комплексного, системного, соціоаксіологічного, інформаціологічного, синергетичного методів та підходів розглянуто вплив інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації; розкрито епістемологічні виміри інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти; проаналізовано концепт інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти; визначено методологію дослідження інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти. Досліджено місце і роль культурних маркерів інформаційно-комунікаційного потенціалу гуманітарної освіти в умовах глобалізації; розкрито сутність віртуалізації як нової форми світоглядної культури та взаємодії у мережевому просторі; сформовано концепцію впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах глобалізації. Розроблено напрями вдосконалення впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в умовах інформаційного суспільства та глобалізації; обґрунтовано багатовимірну сутність універсалий інформаційно-комунікативного потенціалу гуманітарної освіти; виявлено напрями вдосконалення впливу інформаційно-комунікаційного потенціалу на розвиток гуманітарної освіти в інформаційному суспільстві та глобалізації.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційний потенціал, гуманітарна освіта, глобалізація, культурні маркери, віртуалізація, багатовимірنا сутність, гуманітарний капітал, універсалії освітньо-гуманітарного дискурсу.

Черныш Т.Н. Информационно-коммуникационный потенциал гуманитарного образования в условиях глобализации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата философских наук по специальности 09.00.10 – философия образования. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2018.

В диссертационном исследовании представлена концептуализация влияния информационно-коммуникационного потенциала на развитие гуманитарного образования в условиях глобализации. На основе комплексного, системного, социоаксиологического, информациологического методов и подходов рассмотрено влияние информационно-коммуникационного потенциала на развитие гуманитарного образования в условиях глобализации; раскрыты эпистемологические измерения информационно-коммуникационного потенциала гуманитарного образования; проанализирован концепт информационно-коммуникационного потенциала гуманитарного образования; определена методология исследования информационно-коммуникационного потенциала на развитие гуманитарного образования. Методом эффективного влияния гуманитарного образования на личность выступает коммуникация, которая развивалась со времен Античности, Средних Веков, Возрождения, Нового Времени, Просветительства и к настоящему времени. Исследованы место и роль культурных маркеров информационно-коммуникационного потенциала гуманитарного образования в условиях глобализации; раскрыта сущность виртуализации как новой формы мировоззренческой культуры и взаимодействия в сетевом пространстве. Сформулирована концепция влияния информационно-коммуникационного потенциала на развитие гуманитарного образования в условиях глобализации как целостной социокультурной системы. Определено, что культурные маркеры в формировании информационно-коммуникационного потенциала гуманитарного образования включают науку, образование, культуру, информатизацию. Виртуальная реальность – это символическая реальность, которая продуцирует новое пространство для самоопределения человека. Разработаны направления усовершенствования влияния информационно-коммуникационного потенциала на развитие гуманитарного образования в условиях информационного общества и глобализации; обоснована многомерная сущность универсалий информационно-коммуникационного потенциала гуманитарного образования; выделены направления усовершенствования влияния информационно-коммуникационного потенциала на развитие гуманитарного образования в условиях информационного общества и глобализации. Многомерная сущность универсалий мировоззренческого потенциала гуманитарного образования представляет собой открытую систему, которая является предметом гуманитарного познания. Направления усовершенствования информационно-

коммуникационного потенциала гуманитарного образования включают: создание нормативно-правовой, технической, институциональной среды; формирование информационно-коммуникационной инфраструктуры высшего образования; обеспечение условий для предоставления информационных услуг.

Ключевые слова: информационно-коммуникационный потенциал, гуманитарное образование, глобализация, культурные маркеры, виртуализация, многомерность содержания, гуманитарный капитал, универсалии образовательно-гуманитарного дискурса.

Chernysh T.M. Information and Communication Potential of Humanitarian Education under the Conditions of Globalization. – The manuscript.

Thesis for the degree of candidate of philosophical sciences, specialty 09.00.10 – Philosophy of Education. National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2018.

The thesis is devoted to conceptualization of the influence of the information and communication potential of humanitarian education under the conditions of globalization. The influence of information and communication potential on the development of humanitarian education under the conditions of globalization is considered on the basis of complex, systemic, social and axiological, informational, synergetic methods and approaches; epistemological dimensions of the information and communication potential of humanitarian education are revealed; the concept of the information and communication potential of humanitarian education is analyzed; the methodology of research of the information and communication potential of humanitarian education is determined. The place and role of cultural markers of the information and communication potential of humanitarian education under the conditions of globalization are researched; the essence of virtualization as a new form of ideological culture and interaction in the network space is revealed; the concept of information and communication potential influence on the development of humanitarian education under the conditions of globalization is formed. The directions of the information and communication potential influence improvement on the development of humanitarian education under the conditions of information society and globalization have been developed; the multidimensional nature of universals of the information and communication potential of humanitarian education is substantiated; the directions of the information and communication potential influence improvement on the development of humanitarian education in the information society and globalization are determined.

Key words: information and communication potential, humanitarian education, globalization, cultural markers, virtualization, multidimensional essence, humanitarian capital, universals of educational and humanitarian discourse.

Підписано до друку 23.05.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 131
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.